

ANALIZA: Preuranjena vest o 'hapsenju' Karadzica i Mladica

Author: IWPR
ICTY

Proslonedeljna vest o hapsenju Karadzica i Mladica bila je lazna, ali u tribunalu kazu da "ne bi bili iznenadjeni" ako bi se dvojica begunaca uskoro zaista pojavili u Hagu.

U normalnim okolnostima, nijedna vest koju bi plasirala nekakva opskurna kosovska novinska agencija, a koju bi zatim preuzeo i dalje prosledio rimski dopisnik ruske agencije Itar-Tass - ne bi privukla veliku paznju.

Prvo sto bi palo u oci, pri redovnom stanju stvari, bila bi mala - preciznije: gotovo nikakva - verovatnoca da bi jugoslovenski predsednik Vojislav Kostunica, od toliko svetskih, odabrao bas jednu (nepoznatu) kosovsku, tj. albansku agenciju, kako bi posredstvom nje obavestio svetsku javnost o tome da su americke specijalne snage netom uhapsile njegove nekadasnje politicke i vojne uzore - bivse lidere bosanskih Srba, Radovana Karadzica i Ratka Mladica.

Drugo sto bi, u normalnim okolnostima, moralo da izazove sumnju, jeste navodna izjava predsednika Kostunice da su "beogradske vlasti otpocele sa procedurom njihovog uzrucenja Haskom tribunalu". Jer, da su se Karadzic i Mladic uistinu nasli u rukama americkih specijalnih snaga, nikakve vlasti - a ponajmanje beogradske - ne bi igrale nikakvu ulogu u "proceduri" njihovog sprovođenja u Hag. Dobro je, naime, poznato koliko su Amerikanci - u situacijama koje nalikuju opisanoj - alergicni na bilo kakve "procedure" bilo kojih "lokalnih vlasti".

Podozrenje bi, najzad - ali ne i na poslednjem mestu - svakako izazvala i tvrdnja o zajednickom, odnosno istovremenom, hapsenju dvojice begunaca od kojih se jedan (Mladic) nalazi u Beogradu, dok se za drugog (Karadzic) pretpostavlja da se krije u gudurama jugoistocne Bosne i Hercegovine.

Uprkos svim ovim zjapetim prazninama, "udarna vest" o Karadzicevom i Mladicevom hapsenju je u cetvrtak uvece (17. januara) munjevito obisla citavu planetu. Na "udicu" kosovske/ruske novinske agencije prvi se "upecao" BBC . . . a nakon toga naprosto nista nije moglo zaustaviti lavinu.

Portparoli tribunala i tuzilastva su vec iste veceri bili zasuti desetinama telefonskih poziva iz svih delova sveta, s pitanjima kada Karadzic i Mladic "stizu u Hag", i "kada ce se prvi put pojaviti pred sudijama".

U noci izmedju cetvrtka i petka, slicnih poziva i pitanja nije bila postedjena ni zajednicka kancelarija IWPR i SENSE u Haskom tribunalu. I pored demantija iz Beograda da je predsednik Kostunica "dao takvu izjavu bilo kojoj kosovskoj agenciji", lavina je nastavila da se obrusava, te su cak i portparol Bele kuce Ari Flajser i britanski premijer Toni Bler morali da se izjasnjavaju o toj, kako je Bler rekao, "fantasticnoj vesti", koja, na zalost - nije tacna.

Vest o hapsenju Radovana Karadzica i Ratka Mladica je, zapravo, samo donekle preuranjena. Ona se uveliko ocekuje, i to objasnjava cinjenicu da je "provala" opskurne kosovske novinske agencije, nakon koje su usledila oglasavanja Itar-Tass i BBC, imala tako veliki, globalni odjek. Jednostavno, naisla je na plodno tlo ocekivanja da bi se to - hapsenje najtrazenijih begunaca od medjunarodne pravde - svakog trenutka moglo dogoditi.

Prve, nezvanicne reakcije svih s kojima smo u cetvrtak uvece u tribunalu razgovarali, bile su da "ne bi bili iznenadjeni, ali . . .". A to "ali" se, pre svega, odnosilo na sam izvor "preuranjene vesti". U tribunalu, naime, veruju da ce o Karadzicevom i/ili Mladicevom hapsenju - onda kada se ono doista bude dogodilo - biti informisani "zvanicnim kanalima", ili barem (pogotovo ako bi hapsenje izvele americke snage) putem

"udarne vesti" koju ce na CNN saopstiti Kristijana Amanpur.

U tribunalu, naravno, ne otkrivaju zbog cega "ne bi bili iznenadjeni" ukoliko bi, sest i po godina nakon sto su optuzeni za "dvostruki" genocid (u Bosni i Hercegovini uopste, i u Srebrenici posebno) Karadzic i Mladic, napokon - bas sada! - stigli u Hag.

Optimizam tribunala, ako je o tome rec, sasvim se sigurno ne zasniva na ucestalim medijskim spekulacijama o pojacanim naporima specijalnih americkih i/ili britanskih i francuskih snaga da udju u trag dvojici najtrazenijih odmetnika od medjunarodne pravde. Ukoliko haski zvanicnici "ne bi bili iznenadjeni", logicko je pretpostaviti da raspolazu i nekakvim pouzdanijim informacijama, ili cak garancijama, o kojima iz razumljivih razloga ne zele da obaveste javnost, odnosno medije.

Nije, medjutim, tesko zakljuciti zasto bi Amerikanci i neki od njihovih saveznika u Bosni (a u prvom redu Britanci i Francuzi) upravo sada mogli imati i motiv i povod za to da prikupe dovoljno one famozne "politicke volje", koja im je proteklih godina ocito nedostajala, te da napokon stave tacku na beskrajnu i besramnu sagu Karadzicevog i Mladicevog privodjenja pravdi.

U ovom trenutku moguće je nazreti tri takva motiva, od kojih - sa tacke gledista tribunala i medjunarodne pravde - ne moraju svi biti "cisti", niti "pozitivni".

Podjimo od onog najsvezijeg, koji je postao ocigledan upravo u noci izmedju cetvrtka i petka, dok je svetom kruzila "preuranjena" vest. Naime, bas te noci - a ljubitelji teorija zavere mogli bi reci da ovakav "tajming" nipošto nije slucajan - vlasti u Sarajevu povukle su jedan rizican i kontroverzan potez: predale su Amerikancima petoricu Alziraca i jednog drzavljanina Jemena, zbog sumnje da su povezani s teroristickom mrezom Al Kaida.

Predaja je usledila uprkos odluci bosanskog vrhovnog suda, po kojoj je pomenuta sestorka trebalo da bude oslobođena. Time se vlada u Sarajevu izlozila ne samo kritikama da otvoreno gazi ljudska prava i pravni poredak zemlje, nego i optuzbama da se svrstala uz Ameriku u njenom "ratu protiv islama".

Amerika je, nema sumnje, tako postala "veliki duznik" sadasnje ne-nacionalisticke vlade Federacije BiH, i taj se dug, evidentno, ne moze vratiti tek pukim diplomatskim pohvalama za "hrabrost" i "solidarnost", koje su proteklih dana Sarajevu upucene iz Vasingtona. Najefektniji nacin da se doticno dugovanje otplati - a uznemirena bosanska javnost ubedi u to da Sarajevo i Vasington nisu saveznici u "ratu protiv islama" - bio bi da se konacno privedu pravdi glavne arhitekte najtezih zlocina pocinjenih nad bosanskim Muslimanima u periodu od 1992 do 1995 godine.

Zapanjuje se koliko se u zapadnim analizama, nakon 11. septembra, previdja ili potcenjuje "doprinos" koji su - nekaznjenim terorisanjem, istrebljivanjem i progonom bosanskih Muslimana - Karadzic i Mladic dali sirenju islamskog radikalizma i fanatizma.

Objasnjenje verovatno lezi u cinjenici da bi se time automatski otvorilo i pitanje o tome ko je (sa Zapada) pomenutoj dvojici (svojom nezainteresovanoscju i neaktivnoscju) omogucio da cine ono sto su cinili - odnosno, pitanje o tome ko je propustio da spreči kontinuirano vrsenje najtezih zlocina u Evropi nakon Drugog svetskog rata.

Drugi motiv zbog kojeg bi Amerikancima ovog puta zaista moglo biti u interesu da se napokon stavi tacka na slucaj Karadzica i Mladica, jeste njihova proklamovana namera da u narednih nekoliko meseci sve svoje snage - ili njihov najveći deo - povuku iz sastava SFOR u Bosni.

Moguca je, naravno, i varijanta u kojoj bi Amerikanci otisli, dok bi dvojica begunaca ostala u Bosni, ali to ne bi bilo dobro ni za prestiz jedine svetske super-sile, niti za buducnost "dejtonske Bosne", pogotovo ako se u vidu imaju postojanost Karadzicevog malignog uticaja unutar srpskog entiteta, kao i neskrivene "bratske ambicije" koje, u odnosu na Republiku Srpsku gaji ne tako mali deo vladajucih politickih snaga u Srbiji, na celu sa saveznim predsednikom Kostunicom.

Za Amerikance, kao vodecu silu u SFOR, cinjenica da su Karadzic i Mladic jos uvek na slobodi nesumnjivo predstavlja jedan od najvećih nedovrsenih poslova u Bosni, te je stoga logicno ocekivati da ce - pre nego sto se iz Bosne definitivno povuku - nastojati da tu dvojicu smeste na sigurno mesto: u Sheveningen, iza brave Pritvorske jedinice UN. Bio bi to preduslov za "trijumfalni izlazak" americkih snaga iz Bosne, nakon sest i po godina "implementacije" i "stabilizacije" Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Postoji, konacno, i treci motiv, koji je manje jasan i javan, a - u odnosu na sam tribunal - moguće, i manje "cist". O njemu se, za sada, u obicno dobro obavestenim krugovima oko tribunala, uglavnom samo sapuce. Prema tim "saputanjima", nedefinisana "medjunarodna zajednica", ili barem neko uistinu uticajan unutar nje, zuri da Karadzica i Mladica sto pre dovede u Hag, kako bi nakon toga mogao da bude odredjen relativno kratak rok za zatvaranje tribunala!

Poruka bi, otprilike, mogla da glasi ovako: "Imate Milosevica, sada smo vam dali Karadzica i Mladica - sta jos hocete? Sudite im i stavite kljuc u bravu! Vas je mandat da progonite one koji su najodgovorniji, zato zaboravite sitne ribe i pustite da se njima bave drugi. I gledajte da sve sto je potrebno obavite do 2006, ili najkasnije 2007 godine."

Za sada niko nije javno izgovorio nista slicno, ali upuceni tvrde da postoji dosta nedvosmislenih nagovestaja da su neki - nedefinisani ali uticajni - clanovi "medjunarodne zajednice" poceli da ispoljavaju simptome "zasicenosti" tribunalom i "nestrpljenja" da on sto pre okonca svoju misiju. Tribunal im je, cini se, postao "kost u grlu", pa se stoga jos jednom traga za "strategijom izlaska".

Svet se - nakon 11. septembra - suocava s novim izazovima, prioriteti se menjaju, namecu se novi politicki, vojni i ekonomski interesi, a blede secanja na indignaciju s kojom su praceni uzasi pocinjani na Kosovu, u Bosni i Hrvatskoj. Tribunal i njegova potraga za pravdom - koji su proglašavani za nezamenljivi faktor trajnog mira i pomirenja na prostorima bivse Jugoslavije - ponovo postaju "faktori politicke destabilizacije". Tako je, recimo, bilo i u julu 1995, kada je tadašnji tuzilac Ricard Goldston, podizuci prvu optuznicu protiv Karadzica i Mladica, lorda Ovena i ostale medjunarodne posrednike lisio "glavnih partnera u mirovnim pregovorima". Cini se da ovog puta tzv. medjunarodna zajednica pocinje da ispoljava razumevanje za one prituzbe koje dolaze od strane novoizabranih, demokratskih vlasti iz zemalja nastalih na teritoriji bivse Jugoslavije - posebno onih u Beogradu i Zagrebu - a po kojima tribunal svojim "nerazumnim zahtevima" za saradnju u istragama ili predaju optuzenih generala ili politicara... "destabilizuje ionako nestabilnu politicku situaciju" i narusava "delikatne odnose (novih) vlasti sa (starom) vojnom ili policijskom strukturom".

"Medjunarodna zajednica" - s jedne - i nove vlasti u Beogradu, Zagrebu, Sarajevu, Pristini, a onedavno i u Skoplju - s druge strane - hteli bi da sto pre "krenu napred", u svetlu politicku i ekonomsku buducnost, dok ih Haski tribunal neprekidno prisiljava da se "vracaju unazad", tj. u krvavu proslost.

Karadzic i Mladic bi tako mogli da postanu "zrtve" potrage za "strategijom izlaska", dok bi njihov zakasneli dolazak u Hag mogao da bude neka vrsta "danajskog dara" tzv. medjunarodne zajednice Medjunarodnom sudu - odnosno, da za njega predstavlja u isti mah i blagoslov i prokletstvo. No, uprkos svemu tome, u tribunalu su spremni da prihvate i takav rizik, te isticu kako "ne bi bili iznenadjeni" ukoliko bi u najskorije vreme bili u prilici da u Hagu zaista docekaju Karadzica i Mladica.

Mirko Klarin je visi urednik IWPR za pitanja tribunala za ratne zlocine i glavni urednik Novinske agencije SENSE.

Focus: International Criminal Tribunal for the former

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/analiza-preuranjena-vest-o-hapsenju-karadzica>